

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

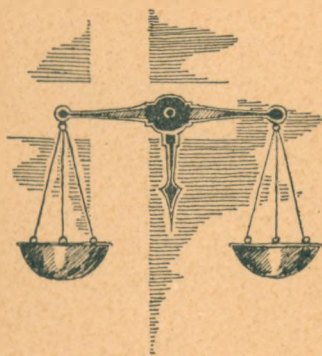
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

51 - 177017

ARNE SØRENSEN

HVAD SKAL
VI GØRE VED TYSKERNE
BAGEFTER?

EGET FORLAG

1943

ARNE SØRENSEN

HVAD SKAL VI
GØRE VED TYSKERNE
BAGEFTER?

EGET FORLAG

1943

HVER DAG hører vi, at Tyskerne „planmæssigt har indtaget nye Stillinger, der er langt bedre end de gamle“. De har atter med Held anvendt „Afsætningstekniken“, uden at det lykkedes Modstanderen at hindre dem deri, og de har foretaget „heldige Frontforkortninger, der var meget overraskende for Fjenden“.

Kort sagt: vi kan regne ud, at paa den Maade har de sejret sig hjem til Berlin paa et eller andet Antal Maaneder, der i alt Fald ligger inden for Aaret 1944, og derfor melder der sig med større og større Aktualitet det Spørgsmaal: Hvad skal vi gøre ved dem, naar de er slaaet?

Her vil Manden-med-det-lille-Danmark blive forarget og sige, at vi jo ikke har noget at skulle have sagt ved Fredsslutningen — man kan højst gisne om, hvad de sejrende Stormagter vil gøre ved Tyskerne. Deri har han ikke Ret. Tysklands Skæbne efter Freden er en fælleseuropæisk Sag, hvor alle de kæmpende og alle de besatte Lande, uanset Størrelse, har baade deres Ansvar og deres Opgave.

Vi vil derfor i denne Pjece forsøge at gennemdrøfte dette Spørgsmaal saa ærligt og saa konsekvent som muligt, og set ud fra saavel danske som alment europæiske Synspunkter.

HVAD skal vi gøre ved Tyskerne efter Krigen? Det sikreste synes at være vor brændende Trang til Hævn og det Had, som har ætset sig ind i selv vore smaa Børn, saa de aldrig glemmer det. Og derfor kan man selv i et Land, der har gennemgaaet saa faa Lidelser som Danmark, høre Folk fable om, at man maa have Tyskland hugget itu, saa den særlige tyske Ondskab kan skaffe sig Udløb i evindelige Skærmydsler mellem disse Smaastater. Andre drøfter den Mulighed, at Polakker og Tjekker faar Lov at gaa løs paa Tyskerne med hele det vældige Had, Undertrykkelsen dernede har fremkaldt, saaledes at der ganske simpelt bliver udryddet saa mange som overhovedet muligt. Atter andre har leget med Tanken om Sterilisation eller har ærgret sig over, at man ikke kunde tvangsforflytte alle Tyskere til Maanen — og alle er i hvert Fald enige om, at Tyskerne er ødelagt som Folk, og at man ikke vil sætte sine Ben i det Land efter Krigen, ligesom man heller ikke vil have tyske Vandrefugle rendende heroppe.

Og hvis vi kunde lytte til Stemmerne ud over Europa, saa vilde vi fra Athen til Nordkap, fra den franske Atlanterhavskyst til den polske Østgrænse mærke det samme ubændige Had, høre det samme Krav om Hævn. Paa mindre end fire Aar er det lykkedes Tyskerne at gøre sig mere hadet og afskyet end noget andet Folk hidtil i Verdenshistorien. Hvad har de ikke efterladt af knuste Menneskeskæbner? Hvormange har de ikke pint til Døde paa den mest sadistiske Maade? Hvor grove er ikke deres økonomiske Udplyndringer? Hvormange Millioner Mennesker har de ikke sat til Tvangsarbejde saa nedværdigende, at Slaveriet i det gamle Rom fremtræder som den mest straalende Idyl i Sammenligning dermed? Og hvormange frihedselskende Mennesker har de ikke krænket paa det dybeste gennem deres stupide Uforstand og Tyranni? Jo, sandelig føler vi Hadet bruse gennem alle vore Aarer.

Og alligevel maa vi fastslaa, at hvis dette Had skal være alene om at bestemme, hvordan Freden skal være, saa taber vi Freden, lige saa sikkert som vi om kort Tid vinder Krigen.

Vi har jo netop fornylig haft Jødeforfølgelserne paa nært Hold i Danmark. Det krænkede os dybt, fordi vi fandt Nazisternes Jødehad perverst og umenneskeligt.

Men har vi kun vort brændende Tyskerhad at slutte Fred paa, saa danner vi os et Billede af Tyskeren, der er lige saa perverst og umenneskeligt som det, Nazisten har dannet sig af Jøden, og naar vi saa efter Krigen gaar i Gang med at fraadse i Tyskerforfølgelser, der ikke giver Nazisternes Jødeforfølgelser noget efter i Barbari, da er der kun to, der vil le — men de vil ogsaa le saa højt og triumferende, at det kan høres helt om bag Stjernerne. Og de to er Djævelen selv — og saa den Adolf Hitler, der nok tabte sin Krig, men vandt over os alle, da han naaede at besmitte vore Sjæle med det afskyelige og umenneskelige Had, han med Mesterhaand havde dirigeret før sit Fald.

Nazismen vilde være knust, og Hagekorset vilde være kompromitteret for Tid og Evighed, javel — men i alle vore Lande vilde der under andre Navne være opstaaet hæslige Ting, der ikke gav Nazismen noget efter i Umenneskelighed.

I DE fleste Krige staar de to Modstandere moralsk paa lige Fod. Man kæmper om et Landomraade, om Raastoffer, om strategisk værdifulde Punkter, og der er egentlig ikke anden Mod-sætning, end at de to forskellige Parter gerne vil have fat i den samme rare Ting. I denne Krig er det ganske anderledes. Her er det sikkert og soleklart, at Tyskland har Uret. Sejrede et Styre

som det tyske, da vilde der indtræde Tilstande saa hæslige og nedværdigende, at vi ikke taaler at tænke derpaa.

Og selv om Modparten ikke derved automatisk bliver retfærdig og fejlfri, saa undgaas det ikke, at der opstaar en Kontrastvirkning.

De Lande, som er imod dette aabenbare Tyranni, drives til at undersøge, hvad det egentlig vil sige at være imod. Og derfor opstaar der i disse Lande en fornyet Forstaaelse af *Frihed, Sandhed og Ret*. Dette gælder fremfor alt de gamle Frihedslande i det nordlige og vestlige Europa samt Amerika.

Baade herhjemme og andre Steder mærker vi denne fornyede Friheds- og Retssans. Saaledes hævdes det meget kraftigt i den norske Bog „Den usynlige Front“ af *Carsten Frogner*, at den norske Frihedsfront i sin Kamp mod Tyskerne er afskaaret fra at bruge en lang Række Metoder, som Tyskerne anvender, idet disse Metoder strider mod selve det Friheds- og Retssyn, man kæmper for.

Der er ingen Tvivl om, at det er denne nye Inspiration til *Menneskeværdighed*, der er Krigens værdifuldeste Resultat hidtil. Den giver gode Forhaabninger om Efterkrigstiden — men her er Fredsslutningen netop den store Prøve, vi skal igennem, fordi vi her skal planlægge og ordne med Fremtiden for Øje, *endnu mens* vi er optændte af Krigens Had.

Den Fred, som vel maa komme engang næste Aar, maa bygge paa to Ting: *Ret og Menneskelighed*.

Hvad Retten angaar, da vil dens Udøvelse i mange Tilfælde kræve lige saa haard en Fremfærd som Hadets og Hævnens Gerninger. Men der er den Forskel, at Retten er over os alle, og at den skyldige lider den Straf, som alle vilde lide ved den Slags Handlinger — hvorimod Hævnen blot bevirker, at man selv besættes af den Ondskab, som man vil udrydde hos Modparten.

Retten vil saaledes kræve, at de tyske Sadister, der har pint Mennesker i Koncentrationslejre, straffes som almindelige Forbrydere. Retten kræver, at vore egne Nazister og andre Landsforrædere straffes meget haardt — fordi det er en meget stor Forbrydelse at forraade sit Land. Maaske kræver Retten ogsaa, at vi skal have Sydslesvig tilbage, for det har været dansk altid, undtagen i de sidste 79 Aar. Det blev taget ved Uret, og Tusind Aars Ret udslettes ikke ved 79 Aars Uret. Retten kræver ligeledes Nazismen fjernet fra Tyskland, ligesom den kræver andre Kræfter *bag* Nazismen hæmmet eller ændret i deres Retning.

Urolighederne i Odense kort før den 29. August gav os en Generalprøve paa, hvad der sker, hvis Retten ikke er der i Stedet for Gadens Domstol. Vi syntes nok, det lød saa morsomt med Tyskernes Piger, der blev malet med Mønje i Enden og jaget nøgne gennem Gaderne, men skulde den Slags Handlinger blive almindelige ved Fredsslutningen, da bliver der en Del af vore Gader og Torve, vi maa mindes med lige saa stor Skam, som Kristian den Anden maa mindes *sit* Torv i Stockholm. Saa snart som muligt ved Krigens Afslutning skal vore Forræddere paagribes og spærres inde, indtil de kan straffes strengt ved Lov og Dom — men inden det sker, maa vort Politi og om fornødent Soldater vogte dem mod Gadens Justits.

Der er kun een Undskyldning for det, der skete i Odense — nemlig, at de danske Myndigheder havde undladt at hævde Retten over for de tyske Overgreb, der i saa lang Tid havde ophidset vort Folk — og heraf lærer vi derfor, at de, der *ved, hvad Ret er*, og hvis Hverv det er at udøve den, maa tage Initiativet til Afstraffelse af vore hele og halve Quislinger, hvis vi ikke skal se vort Folk nedværdige sig ved Pøbelhandling, der ikke giver tyske Jødeforfølgelser noget efter i Barbari.

For hele Europa i Fællesskab maa vi efter Krigen hjælpe hinanden med, at Retten udøves i Stedet for den tilfældige og onde

Hævn. Vi ved, at det er langt lettere for os at sige dette, end f. Eks. for Polakkerne, der har lidt langt, langt mere end vi, men vi maa alligevel sige det, og om nødvendigt forsøge at faa dem til at forstaa det. Og skal Folkene i de besatte Lande med Til- lid kunne overgive Afstraffelsen til Lov og Dom, da er det ogsaa klart, at Straffene maa være virkelig strenge, og Hævnen ikke erstattes af en godtroende Blødsødenhed, som blot faar Forbryderne til at blive dobbelt frække bagefter.

Den Dansker, der en Eftermiddag efter Krigen sætter sig og drikker et Glas Øl i Prag eller Athen eller Luxemborg eller Paris, vil opdage, at han er kommet i et helt nyt og meget nært Fællesskab med den Tjener, der serverer for ham. De tilhører begge de Lande, der har lidt under Tyskernes Tyranni, og efterhaanden som de udveksler Erfaringer, viser det sig, at de har oplevet ganske de samme Ting, selv om der kan være Forskel paa Lidelsernes Mængde og Intensitet fra Land til Land.

Ud af dette maa der opstaa en „*de besatte Landes Fagforening*“, som maa paatage sig den Opgave at vogte Retten i Europa. Og det vil blandt andet sige, at hvis der om 25 Aar opkommer en Hitler igen, saa forenes alle Medlemmer af den Fagforening til en *samtidig, fælles Aktion* — og vi er jo tilsammen stærkere end Tyskland — og saa kvæler vi Hitler den Anden i Vuggen, *inden* han har bragt Sorg og Død og Ulykke over Millioner af Mennesker i vore Lande.

DETTE kræver stærk Bevæbning hos os alle — ogsaa i Danmark. Det kræver Flyvemaskiner og Tanks og en ny dansk Flaade og et Dannevirke, tværs over vor Sydgrænse. De tyranniske Tilbøjeligheder i Tyskland vil ikke uddø med Hitler, og

næste Gang skal vi være bedre forberedte — og ganske anderledes enige, vi, som er Tysklands Naboer, end vi var denne Gang.

Men klarer vi ikke andet end dette, saa vil Hadets og Hævnens faldne Engel *dog* triumfere over os, og hele Europa vil blive stækket og ødelagt af vor golde Paapasselighed.

Derfor hedder Fredens næste Led *Menneskelighed*, og det er i Navn heraf vi skal gaa ind midt i Tyskland efter Krigen og raabe til dem, *der ikke har glemt at være Mennesker*: Kom frit frem og vær med os!

HVORFOR skal vi nu det? Er dette ikke uvedkommende Sentimentalitet? Bør vi ikke behandle Tyskland, som Romerne behandlede Karthago? Faar deres Taabeligheder nogensinde Ende?

Er det ikke bedre at afbryde alt Samkvem med dem for Tid og Evighed, saa de kan forsumpe i deres eget Vanvid?

Der er eet Svar paa dette: *Europa*. Enhver kan forstaa, at vi kalder Asien, Afrika, Amerika og Australien for Verdensdele, for Verden er ganske simpelt delt paa den Maade af de store Have. Men Europa er — som aandrige Folk plejer at sige — kun en tilfældig Halvø paa Asiens Kyst, og det er ikke umiddelbart forstaaeligt, hvorfor *det* kaldes en Verdensdel.

Det er endnu mindre forstaaeligt, naar man kigger nærmere paa, hvad den indeholder. Hvad har vi med Serbere at gøre? Hvori vedkommer Svenskere og Portugisere hinanden? Ser man, at Italienerne bryder sig om andet fra Norge end Klipfisk? Hvad skal en vestjydsk Bonde i Paris? Og dette bekræftes af Historien. Ingen af de andre Verdensdele har haft saa mange og saa blodige Indbyrdeskrige som de europæiske Folk.

Hvordan er Europa da blevet en Verdensdel? Jo, det er en Følge af Kristi Komme til Jorden. Europa blev den første Del

af Verden, hvor Budskabet om Kristus naaede ud, ja i mange Aarhundreder var Europa netop Landet saa langt, som det Budskab var naaet. Eller rettere: derigennem blev Europa til som *en Verdensdel*. Romerne naaede at samle en stor Del af Europa *paa Tysk*, men det var først efter det Riges Sammenbrud, at Kristendommen samlede alle Verdensdelens Folk og Lande op gennem Middelalderens Aarhundreder. Og nu *er* det sket og staar ikke mere til at ændre. Europa er ikke et Fællesskab, bare fordi Præsterne taler om Medmenneskelighed. Fællesskabet er gennem Eftervirkningerne af Guds bogstavelige Tilsynekomst paa Jorden blevet en *Kendsgerning*, der bestaar uanset om man synes om det eller ej. Og derfor hører hele vor Kultur sammen. Al vor betydende Musik er fælleseuropæisk, vore Bøger oversættes ustandselig frem og tilbage paa alle Sprogene, vore Malerier er europæiske, vore Filosofer er eet eneste stort Arbejdsfællesskab, vore konservative, liberale, radikale og socialistiske Partier er allesammen Underafdelinger af ganske det samme, og vore katolske og protestantiske Teologer henter stadig ny Erkendelse tværs over Landegrænserne. Gaar vi til en fjern norsk Dal og finder en ganske særlig norsk-norsk Folkedragt, skal det nok vise sig, at den nedstammer fra en fransk Hofdragt fra det og det Aarhundrede, og der findes næppe noget saa ensartet i hele vor Kultur som netop de mest chauvinistiske Paastande, der i deres gensidige Had synes nøje afskrevet efter hinanden.

Og derfor er Grækeren og Polakken og Franskmanden og Portugiseren — og Tyskeren os ikke fremmede. Alt, hvad der er af Værdi i vor Kultur, tilhører os i Fællesskab *og bestaar kun, hvis vi stadig anstrenger os for at opretholde, forny og styrke dette Fællesskab*.

Saa enestaaende en Kendsgerning var Guds personlige Komme til Jorden, at Verdensdelen Europa endnu to Tusind Aar efter genlyder som et Ekko af hans Komme. Saa enestaaende er Guds

Vælde og Kærlighed, at de europæiske Folkeslags enestaaende Uenighed, Forskelligartethed og Partikularisme ustandselig er blevet overvundet deraf — og selv om disse Folkeslags naturlige Trang til Splid stadig vil bryde igennem, saa vil Guds Aand stadig, saalænge Verden staar, indblæse det kristne, europæiske Fællesskab ny Inspiration og derved paany oprejse dette Fællesskab. Og det er det, vi staar overfor nu *under og efter denne Krig*. Stod vi ikke over for det, da var Europas Tid forbi, og der vilde saa kun være de fire „naturlige“ Verdensdele tilbage.

Spengler satte os for nogle Aar siden en Skræk i Livet, da han talte om Vesterlandenes Undergang. Han fik midlertidigt Ret for sit eget Lands Vedkommende, men for Europa har han ikke Ret. Mange Kulturer er kommet og gaaet, og Sandet flyger over deres glemte Spor.

Men Europas Kultur gaar aldrig under, saalænge Verden staar,

og det kommer netop af, at den er blevet til der, hvor Mennesket mødte den evige og almægtige Gud i bogstavelig Aabenbaring og Kendsgerning.

De gamle Kulturer og de gamle Guder laa under for de samme Love som Kongeslotte og Damehatte. De var Udtryk for Menneskenes Drømme paa den Tid og det Sted, og selv om de forskellige Gudeverdener levede meget længer end Damernes Hattemoder, saa var de dog et Resultat af det samme som disse. Saa og saa længe drømte Menneskene paa *den* Maade, men saa ændrede Forholdene sig, man drømte paa en anden Maade, og de gamle Guder visnede — eller Damehatten kom paa Loftet, fordi den ikke mere var paa Mode.

Men selv om vi nu har haft romanske Kirker og gotiske Kirker og Barokkirker og nu staar ved Jacob E. Bangs røde Murstensfunktionalisme i Christianskirken i Lyngby, saa er det samme

Kendsgerning, der er disse Kirkers Mening, nemlig den aabenbarede, levende, evige, treenige Gud.

Nu har vi saa travlt med at sige, at Frankrig er raaddent — som om vi var særligt egnede til at kaste Sten paa *det* Glashus — og havde vi levet i en almindelig hedensk Kultur, saa var de vilde Skove forlængst trængt ind i Paris, og deres Rødder havde allerede sprængt Notre Dames Mure.

Men Frankrig gaar ikke under, og Danmark gaar ikke under, og Europa gaar ikke under. For hver Gang Kulturen har skejet ud som allerværst, og man atter oplever Undergangsangstens dybe Smerte, da staar Kristus som den Kendsgerning, der er større end alle andre Kendsgerninger, og den Tro og Erkendelse, som stammer derfra, bygger atter Frankrig og Danmark og Europa op som før. Netop i Frankrig har der i de sidste ti Aar været erkendt og tænkt af unge Filosofer og Teologer som i intet andet Land — det, som skal bygge Frankrig op efter denne Krig, var allerede formuleret færdigt *længe før Nederlaget i 1940* — og det er atter en Filosofi, en Politik, en Økonomi, en Kunst, som opstaar der, hvor Mennesket har mødt den aabenbarede Gud som den største Kendsgerning.

Vi kan finde paa nok saa mange tossede -ismer i Europa — og intet andet Sted har man fundet paa saa mange — men hver Gang, vi for Alvor er i Ulykke, genopbygges vor Teologi, vor Filosofi og dermed ogsaa vor Kultur ud fra de simple og enkle Principper, som engang har grundlagt denne „kunstige“ Verdensdel.

Netop Guds Suverænitæt bringer Forsoning mellem de saa altfor forskellige Folkeslag og Interesser i Europa. Og hvor tro vi end skal være mod hver sit Folk, maa vi ikke glemme, at den selvtilstrækkelige Nationalisme er den Fjende, som vi i Egenkab af Europæere, tilhørende Guds egen Verdensdel, skal bekæmpe. De „rene“ Nationer hos os er da ogsaa kun faa: Dan-

skere, Nordmænd og nogle faa andre. England er stykket sammen af Englændere, Skotter og Folk fra Wales, Svejts er stykket sammen af Franske, Tyske og Italienske. Og Frankrig er ikke nogen folkelig Enhed — Bretagne mod Nord og Provence mod Syd. Tysklands Racedogmer har i Nazismens Periode stillet os Europas Problem perverteret og bagvendt. Her vil Tyskerne hævde en Race, som næppe nok eksisterer, og som *de* ialt Fald ikke tilhører. Tyskland faar ikke Fred i sit Hjerte, før det har Mod til at indrømme, at Prøjsen i det væsentlige er befolket af Slaver, og at Polakkerne er deres europæiske Brødre — i Stedet for som nu i deres afsindige Taabelighed at hævde, at Polakkerne kan faa Lov at leve i deres eget Polen, hvis de vil være Tyskernes Trælle (*Knechte*, som Hr. Greiser ordret har sagt det).

Men alligevel: er vi ikke nødt til at lukke Tyskerne ud af det europæiske Fællesskab? — Har de ikke mistet al Menneskelighed, saa de slet ikke mere vil kunne forstaa det, som er fælles for os andre?

Om Tyskernes dybe Fald — vel det dybeste Fald for et helt Folk, Historien overhovedet kender — er der det ejendommelige at sige, at et saa dybt og saa barbarisk Fald kun kunde ske midt i Europa, midt i vor høje Kultur, midt i Vorherres egen „kunstige“ Verdensdel.

Europa er — netop i Modsætning til dets egne naturlige Forudsætninger — Guds høje Spil med Mennesker, efter Jøderne hans hidtil mest enestaaende Eksperiment med Folkeslagene. Vover vi Troen, da løfter vi Europa op i et større Fællesskab, end Mennesker naturligt kunde magte, og dette er sket i Europa — paa Trods af Menneskers Ufuldkommenhed sket saa ofte, at det har afsat *saa høje Maal for os*, at vi undertiden maa falde dybere end andre Folkeslag. Og hele det afgrundsdybe tyske Fald er kun tænkeligt som Kontrast hertil — som Skuf-

felse og Vrede over det tomme Ordgyderi, der blev tilbage som eneste Rest af Wilsons smukke og høje Tanker — og som perverteret Kaldstanke hos Hitler, idet det vel netop vilde være utænkeligt, at man kunde følge et Kald saa dristigt og konsekvent, uden at man havde lært det af den kristne Konsekvens.

Havde de Allierede været ganske almindelige hedenske Folk, da havde de aldrig fremsat de høje og smukke Fredstanker i Forbindelse med Versaillesfreden, og havde Tyskerne været ganske almindelige „naturlige“ Hedninge, da vilde deres Hedenskab have beskyttet dem mod et saa dybt Fald, som vi nu har set. Deres Fald viser os i Afgrundsdybde, hvor højt og stort et Eksperiment med Kærligheden og Forsoningen, Gud har kastet Europa ind i, da han skabte den Verdensdel.

Og derfor hører Tyskerne, midt i deres hæslige Fald, med til vort Europa, ligesom de ogsaa hører med til Opfejningen.

Det giver os ingen Barmhertighed overfor Hitler og hans Følgesvende og den tyske Krigsmagt. Det er Guds Lov, at alt dette skal knuses, ganske paa samme Maade, som Gud knuste de Stormagter, vi hører om hos det gamle Testaments Profeter. Men naar vi over det knuste Tyranni naar frem til det tyske Folk, da maa vi vide, at Gud ikke giver os vort Europa tilbage igen, uden at de er med i det.

NU vil nogle Teologer være bange for, at vi er i Gang med at spænde Gud for Politikens Vogn. Men Gud er ingen Hest, og Politikken er ingen Vogn — det er blot saadan for os, at Gud rager saa højt op over alle Kendsgjerninger, at han ændrer alle Ting for os, om vi tror paa ham — ja, endda i sin grænse-

løse Kærlighed gør det, selv naar vi ikke har Kræfter til at tro paa ham.

Naar Solen vinder Magt om Foraaret, kan Træerne slet ikke lade være med at springe ud. Paa samme Maade forholdt det sig, dengang da Europa blev til — da Klostrene var Guds Værksteder i det Øde, som Romerrigets Sammenbrud havde efterladt, og paa samme Maade kan det blive om blot et Aar igen.

Præster kan prædike Kristendom saa længe, at selv loyale Kirkegængere synes, det er død Tale om døde Ting — og dog har to Tusind Aars ubehjælpsomme Præstereferater ikke kunnet dræbe de første Vidners Beretning om Guds Aabenbaring. Vane-kristendommens Magtesløshed kan lægge sig tykt over Jorden som gammel, snavset Sne, der er blevet til gammel, snavset Is, og dog har Guds Aand Kraft til at smelte den, saa hele Hans Kraft er der straalende og kærlig paany. Vidste vi ikke dette, da maatte vi lade Hitler sejre og vide, at om hundrede Aar var vi en fattig asiatisk Halvø, hvor en elendig Brøkdæl af vore Efterkommere levede kummerligt i vore Ruiner.

VI KAN passende begynde i Genève. Der ligger det store hvide Folkeforbundspalads, gemt og glemt under disse Krigsaar. Over dets Tage flyver endnu en skrigende Flok af gamle, magre Diplomatløgne. Dets Vægge er dækket med et klæbrigt Lag af gamle Hyklersmil — men udenfor Vinduet svæver Mont Blanc, Vorherres egen snehvide Vask, hængt til Tørre paa milevide Snore.

Det Hus skal fyldes med Mennesker igen. Og de første fjorten Dage skal det være Mennesker, som beder om Rensning af det og hele vort Europa. Der skal være norske Præster, som har

holdt deres Menigheder oppe paa Trods af Tyranniet; der skal sidde græske Præster, der har set deres halve Sogn dø af Sult — ved Siden af svenske Præster, der kun har savnet Flæsketeg og Cigarer. Danske teologiske Professorer skal mødes med Polakker, der har Konzentrationslejrenes Ar paa Haandlekene. Kaj Munk bringer vi til Ro i en beskeden Krog med en lille snavset Pater fra Sydfrankrig, som ingen kender. Der sidder Eivind Berggrav sammen med den katolske Tæinker Maritain, en af dem, Frankrig skal hente sig Fornyelse fra.

Og der er de to Præster, den engelske og den amerikanske, som holdt Gudstjeneste for Roosevelt og Churchill paa Slagskibets Dæk, da Atlanterhavsmødet fandt Sted. Ja, og der sidder Paven, som i Dag bare er Biskop af Rom og minsandten er i alvorlig Samtale med Karl Barth. Og tør vi tro, at Manden derhenne ved Pillen er Martin Niemöller?

Først havde vi egentlig tænkt, at det kun skulde være Biskopper, alle Biskopper fra hele Europa, ganske nøjagtigt — men ved nærmere Eftertanke har vi forkastet den Plan; der er for mange gode Præster, som ikke er Biskopper — og derfor vrirler det med ukendte Sognepræster, Englændere og tyske Bekendelsesmænd, Serbere, der fulgte Partisanhæren ud i Bjergene, Hollændere og Belgiere, Danskere — dem ved man nok hvem er.

Og der er en kulsort Negerpræst fra New York — at her ikke skal være Race og ikke Sprog og ikke Næseform, men alle er Brødre.

Og her er Madame Chang-kai-shek, den trofaste Krieger og Præstekvinde fra Kina. Ja, for der er ogsaa Kvinder med — for Saglighedens Skyld — flere af dem har Barnevogn staaende udenfor paa Gruset.

Hvem rejser sig der? Sigrid Undset, som forlod Norge en Vinternat, mens Maskingeværkuglerne sang omkring hende — hele det store svære Menneske fyldt af Sorg og Smerte og Had

til det Folk, der havde trælbundet hendes Land og dræbt hendes Søn. Hun rejser sig — og hvad er det saa hun skal gøre? Skal hun tale — Moder, Nordmand, Katolik — eller skal vi lade hende gaa stille ned til Indgangen og omfavne en tysk Kvinde, vi ikke kender?

SIGRID UNDSSET omfavne en tysk Kvinde? Mens dette skrives, er Hitlers giftige Aande endnu over Europa, Goebbels forpester endnu Luften med sine Frækheder, og endnu i denne Nat har flittige Gestapomænd tyve Steder rundt om i Europa brækket Arme og Ben paa arme Mennesker og slaet deres Ansigter til en ukendelig Masse.

Nej, vi kan endnu ikke bære, at Sigrd Undset omfavner en tysk Kvinde, men vi kender Guds Betingelser for Europa, og vi ved i Smerte og Haab, at billigere end den Omfavnelse faar vi ikke Freden.

TO NORSKE BILAG

Umiddelbart efter at denne Pjece var skrevet færdig, fik jeg Lejlighed til at læse to norske Udsagn, som ligger paa samme Linje. Da jeg tror, det vil være af Interesse for danske Læsere at se netop saadanne Udsagn fra et Folk, der har lidt mere end vi, og som derfor er endnu mere fristet til at blive opalugt af det blinde Had, optrykker jeg disse to Dokumenter her.

Det første er en Artikel fra det svensk-norske Blad *Kjølen* (Nr. 8—9, 1943), og det andet er en duplikeret Skrivelse, der cirkulerer over hele Norge.

A. S.

De brente våre gårder!

DISSE Øverlands Ord er blitt flammende fakler som tender brann i våre øine. De bringer med sig minnet om volds-menns dåd. Vi husker fiendens herjinger i vårt land, en tanke streifer kanskje våre egne skjærmydsler i fengsler og konsentra-sjonsleire og vi lar dem bli et bilde på det, som vår hjemme-front idag står så urokkelig imot.

Med disse ordene kjenner vi hatet bli levendegjort i oss. Det er som en rakett er blitt antendt. Den freser og syder og farer avsted mot himlen hvor den løser sig op i røde, hvite og blå ildkuler. Og så? Ja, så er det ikke mer. Ildkulene forsvinner, opslukt av den mørka natten.

Mørket slutter sig tettere om oss efter disse skarpe ildglimt, og vi kjenner oss mer tafatte. Men det skal ikke være slik, sier vi. Nei, det skal ikke være slik. Men slik er det og slik vil det alltid være. Vi satte vår lid til hatets ild, men denne ild kan ikke leve. Den er dømt til undergang og evig mørke. Og ve oss om vi har festet litt til dette hat, om vi har gitt den vårt håp og

vår tro. Da vil vi selv bli som raketten. Vi farer avsted mot himlen sydende og frådende. Et kort sekund vil vi lyse over en håndsbredd jord. Så tar mørket oss og lar oss forsvinne for alltid i sin veldige favn...

Slik spiller tankene på sine strenger for dem som engstelig grubler over Norge av imorgen. Tenk om vi ikke skulde komme lenger enn til vårt hat? Tenk om vi skulde synke tilbunns i denne glemsel. Hat er jo glemsel. Den fritar oss for ansvaret å tenke sundt, å veie nøkternt for og imot. Den pisker oss inn i en stemning og setter skylapper for våre øine. Og... en blind kan ikke bygge noe. En blind kan bare bli ledet, og hvad leder oss?

Hvor er den ånd som ser, som stille og sterkt kan løse våre floker og gi oss forvissningen om at kjærligheten lever, at sannheten er til?

De drepte våre menn. Javel, men hvem drepte våre sjeler, saa vi ikke lenger kunde skille mellem rett og urett?

Vi går gjennom skogene og vi fornemmer at freden ånder omkring oss. Over havet ligger der ro og fjellene har styrke. Årtusengammelt ligger landet der, rikt og overdådig. Det er vårt land, det er vår rikdom.

Men har det vært vårt hjem?

Engang glemte vi at vi var hjemme. Vi glemte det viktigste og festet oss ved ytre ting. Friheten var gått os så i blodet at vi ganske glemte det ansvar som skulde til for å bære frihetsbyrden. Vi begynte å bygge murer mellem menneskene. Vi blev tvedelte og upersonlige og hjemmet holdt på å gli oss ut av hendene. En kold vind blåste sakte mot våre ansikter, og det hvisket rimede melodier i trærnes kroner. Det var hatets inngangsmelodi. Vi levde midt i den og vi visste det ikke. Vi holdt friheten i våre hender, men vi gikk langs en avgrunn...

Idag svøper hatet sig omkring os, klamt og ekkelt. Et gammelt sår har åpnet sig, det er bare litt mer røk og ild og blod.

Menneskene jamrer mer. Gi oss frihet, fred, bygg vårt land. Drømmen er sterkere, men også hatet. Skyggene er mange. De brente våre gårder . . .

Skal vi frigjøre oss fra dem? Skal vi slite oss løs fra hatet, fra alle de gamle spøkelser som hengte grå tepper over vårt rike land?

Det er manns dåd. Det er manns mot og en heltegjerning større enn noe å kjempe med hatet og vinne.

Når du hater kreves det ingenting av dig. Du følger med strømmen og gjør som alle. Vil du vinne freden kreves det alt. Da spørres det etter mennesket. Hvem er du? Kan du bygge freden? Har du evner, innsikt og anlegg saa du vet hvordan du skal gjøre?

Med hat kan du ikke gjøre det. Hater du vil du alltid bruke vold og tvang. Men var det ikke disse du skulde gi oss fred for?

Det Norge som venter dig, venter på din kjærlighet, din sannhetstro og dine store tanker.

Spør dig selv: Har jeg det? Har jeg kjærlighet til livet og til menneskene? Har jeg sannhetstro? Hvis ikke, har jeg kjempet for å finne den? Og hvordan er det med mine Norgestanker? Er de holdbare? Vet jeg hvad jeg vet, og har jeg prøvet mig selv?

Dette er din kamp. Disse murer må du bryte for å finne ditt land. Du kan ikke sove dig til friheten. Ingen drøm og ingen løfter kan innfri dine ønsker. Ingen lengsler og ingen stemningsfylte stunder kan gi ditt Norgeshjem sten under sine føtter. Det kan bare sinnets ydmyghet gjøre overfor alt som er sant og den råbarkede vilje til å følge sannhetens røst.

Og om du nu ikke gjør det, om du ikke følger noenting, om du lar oppgavene ligge og fortsetter den trette manns vandring. Hva da?

Da skal du alltid komme til å synge: De brente våre gårder — og være med blant dem som brenner dem, om igjen og om igjen. For dette er løgnen, far til dåren, som alltid gjentar sig selv . . .

A. P.

Den norske Kirke og overgangstiden.

EFTER som freden nærmer seg, blir dens mange problemer stadig mer aktuelle. Ikke minst diskuteres det mann og mann imellom meget om våre hjemlige forhold, og da særlig om oppgjøret med NS og de andre krigsforbrytere. Med tanke paa den stilling Kirken har hatt i disse okkupasjonsårene er det mange som spør hva Kirken har å si i det kommende oppgjøret. Vi har derfor spurt enkelte av Kirkens menn om deres mening, og på grunnlag av deres uttalelser har vi ment å kunne fastslå følgende:

Kirkens standpunkt vil her som i andre ting ikke være bestemt av politiske eller opportunistiske overveielser, men vil være diktert ovenfra av Kirkens forpliktelse på Bibelen og Bekjennelsen. Ut fra denne forpliktelse vil Kirken i tale og handling gjøre den kristne moral gjeldende så vel i samfundslivet som i den enkeltes liv.

Det må først være klart at Kirken aldri kan ønske at man skal se gjennom fingrene med det onde. Tvert om er det for Kirken meget vesentlig at det onde får sin straff. Ikke fordi det skal øves hevn, men *fordi Guds rettferdighet krever det*. Det kan være fristende å gå utenom oppgjøret, å si at nå har vi hatt nok av dødsdom og fengsel, nå vil vi tilbake til de gode gamle og harmløse dager, og nyte vår gjenvunne frihet uten å blande oppgjørets bitre drikk inn i den og høre rettferdighetens hårde ord. Men tar vårt folk denne kurs, vil vi seile med lik i lasten, fordi vi da ikke grunner vårt samfundsliv på rettferdighet, men på behagelighet. Forbrytelsen er ikke bare et samfundsonde, men synd. Kirken har alltid visst at forbrytelser må straffes og synd må sones. „Dersom den ugudelige får råde, lærer han ikke rettferdighet, i rettvishets land øver han urett, og han ser ikke Herrens høyhet“ heter det hos Esaias (26.10). Og Paulus lærer at „øvrigheten ikke bærer sverdet forgjeves, men er Guds tjener, en

hevner til straff over den som gjør det som ondt er* (Rom. 13,4). Respekten for lovens ukrenkelighet, for landets forfatning og samfundets øvrighet vil nedbrytes for generasjoner i vårt folk dersom de skyldige ikke blir trukket til ansvar. Selv ikke en oppriktig anger fritar for straff. Tvert imot vil en ekte anger vise seg i *botferdighet*, i beredskap, ja trang til å sone den brøde som er begått. Den som angre vil ikke utenom oppgjøret, men ønsker å ta følgene av sin forbrytelse. Men Kirken må kreve at dette oppgjøret skjer i lovlige former. Det er bare øvrigheten som har rett til å straffe forbrytelser, all privat hevn og all personlig hevnløst dømmes av Guds ord. Om vårt folk skulle gi etter for sine lidenskaper, ville vi begynne den nye dag i Norge med å krenke Guds rettferdighet. *Da ville nazismens ånd trass i alt ha seiret over oss, fordi vi er blitt som de var.* Oppgjøret må og skal skje etter norsk lov og rett.

Kirkens første ord om overgangstiden er derfor et kall til vårt folk og våre lovlige myndigheter om å øve rettferdighet på lovens grunn.

Men kirken har også et annet ord, og det er ordet om kjærlighet og tilgivelse. Ikke slik at dette skal avsvække Kravet om rettferdighet. Det karakteristiske ved den kristne kjærlighet er nettopp at den skal stå der full og hel, uten at det slås det minste av på rettferdigheten. Det er en bibelsk grunntanke, at Gud selv alltid er helt rettferdig og helt kjærlig. Kjærlighet vil i denne forbindelse si forsoning og tilgivelse overfor våre fiender, både i og utenfor landet. Om freden ikke kan føre til forsoning og tilgivelse, vil verden bunnfryse av hat, og et tillidsfullt forhold mellom nasjonene vil bli en umulighet. Om vi ikke kan tilgi dem av våre landsmenn som har forbrudt seg, men som angre og lider sin straff, da vil vi gaa inn i fremtiden med et åpent sår i folkets liv. Anger fritar ikke for myndighetenes straff, men den åpner veien for tilgivelse av Gud og mennesker, og

gir derved forbryteren mulligheten for å begynne et nytt Liv. Kirken vil kalle vårt folk til å få det sinn som kan tilgi den enkelte og glemme hans urett. Den fulle tilgivelse hører med til det fulle oppgjør. Kirken kan nemlig ikke gjemme på det onde. En viktig side av oppjøret er nettopp at vi derved blir ferdig med hatet og ferdig med synden. For deres vedkommende som ikke ved straffutmålingen blir avskåret fra all omgang med folket, gjelder det at vi i gjerning viser at vi lar domstolenes straff av en mann være nok, så fremt han holder på å bli en annen i sitt forhold til fedrelandet.

Slik vill Kirken tale til vårt folk om overgangstidens problemer, og den er av hjertet overbevist om at dette er Guds vei, og derfor veien til folkesunnhet og folkelykke.

Kirken vil ikke slapphet, men oppgjør. Den vil ikke hevn, men rettferdighet. Den vil ikke hat, men forsoning. Den vil *bygge Norge i kjærlighet*, og den vil kalle alle landsmenn til å være med i arbeidet og la vår tro på rettferd og godhet bli grunnstenen i det byggverket.